

Bruselj, 2.12.2020
COM(2020) 710 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Digitalizacija pravosodja v Evropski uniji
Zbirka orodij za izkoriščanje priložnosti**

{SWD(2020) 540 final}

1. Uvod

Dostop do sodnega varstva in lajšanje sodelovanja med državami članicami sta med glavnimi cilji območja svobode, varnosti in pravice EU, določenega v Pogodbi o delovanju Evropske unije¹. Listina o temeljnih pravicah v členu 47 zagotavlja pravico do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča². Učinkoviti pravosodni sistemi so tudi ključni za delovanje notranjega trga in osnovni pogoj za gospodarsko rast. Dostop do sodnega varstva je treba ohranjati, hkrati pa mora slediti spremembam, vključno z digitalno preobrazbo, ki vpliva na vse vidike našega življenja.

Komisija in države članice so v zadnjem desetletju priznale potrebo po učinkovitih pravosodnih sistemih ter sprejele več pobud, ki so prinesle pozitivne rezultate pri digitalizaciji pravosodja. Vendar je treba storiti še veliko. Poleg tega kriza zaradi COVID-19 poleg neposrednih zdravstvenih in gospodarskih posledic prinaša več različnih izzivov tudi za pravosodne sisteme v Uniji in zunaj njenih neposrednih meja.

Po eni strani se je med pandemijo COVID-19 pokazalo, da mora EU pospešiti nacionalne reforme za digitalizacijo obravnave zadev v pravosodnih institucijah ter izmenjave informacij in dokumentov med strankami in odvetniki, pa tudi še naprej zagotavljati enostaven dostop do sodnega varstva za vse³. To je torej dodatno spodbudilo prizadevanja držav članic, da bi v svojih pravosodnih sistemih čim bolj izkoristile orodja informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT). Po drugi strani pa je precejšen vpliv na delovanje nacionalnih pravosodnih sistemov škodoval tudi čezmejnemu pravosodnemu sodelovanju v EU, kar je pri številnih zadevah povzročilo zamude in ovire pri dostopu do sodnega varstva za posameznike in tudi podjetja⁴.

Kriza zaradi COVID-19 je tako poudarila potrebo po krepitvi odpornosti pravosodnih sistemov po vsej EU. Poudarila je tudi pomen nadaljnjega sodelovanja z mednarodnimi partnerji in spodbujanja najboljših praks tudi na tem področju politike. To je pomemben element družbe, ki temelji na evropskih vrednotah, pa tudi odpornejšega gospodarstva.

Predsednica Evropske komisije se je v svojih političnih usmeritvah⁵ zavezala zagotoviti „ambicioznejšo“ Evropo, ki bo izkoristila priložnosti, ki jih nudi digitalna doba v varnih in etičnih okvirih. V nedavnem Poročilu o strateškem predvidevanju za leto 2020⁶ se priznava ključen pomen digitalne preobrazbe javnih uprav in pravosodnih sistemov po vsej EU. Digitalizacija bi morala delovati za vse, tako da se ljudje postavijo na prvo mesto in se

¹ Člen 67 PDEU.

² Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 326, 26.10.2012, str. 391).

Glej Poročilo o stanju pravne države za leto 2020 – Stanje pravne države v Evropski uniji (COM(2020) 580 final).

⁴ Komisija je za pripravo pregleda izzivov, s katerimi se nacionalni pravosodni sistemi soočajo med krizo zaradi COVID-19, zbrala informacije o posledicah krize in nacionalnih ukrepih za odziv nanjo;

https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_covid19_on_the_justice_field-37147-sl.do?init=true.

Čeprav v okviru evropskega naloga za prijetje na primer nobena država članica načeloma ni prenehala izvrševati predaj, v nekaterih primerih zahtevane osebe ni bilo mogoče premestiti v odreditveno državo, in sicer v glavnem zaradi omejitev potovanj in odpovedi letov. Izvedljivost posamezne premestitve se oceni za vsak primer posebej. Premestitve po kopnem (npr. med sosednjimi državami) na splošno potekajo še naprej, razen v primeru zaprtih meja.

⁵ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_sl.pdf.

⁶ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report_sl.

odprejo nove priložnosti za različne deležnike. Zato bi morala nasloviti najrazličnejša vprašanja.

Evropski svet⁷ in Evropski parlament⁸ sta priznala bistveno vlogo digitalizacije pri omogočanju ponovnega zagona in posodobitve gospodarstva EU po krizi zaradi COVID-19.

Komisija se je v strategiji za varnostno unijo iz julija 2020 zavezala k ukrepom za zagotavljanje, da se lahko organi kazenskega pregona in pravosodni delavci bolje prilagodijo novim tehnologijam, zlasti z dostopom do novih orodij, pridobivanjem novih znanj in spretnosti ter razvojem alternativnih preiskovalnih tehnik⁹.

Sklepi Sveta z naslovom „Dostop do pravnega varstva – izkoriščanje priložnosti, ki jih prinaša digitalizacija“¹⁰ z dne 13. oktobra 2020 vsebujejo konkretne predloge za medsebojno krepitev politik v zvezi z učinkovitim dostopom do sodnega varstva in digitalizacijo.

Glede na navedeno je bistveno, da EU digitalizacijo pravosodja čim bolj pospeši. Čeprav je bilo storjenega že veliko, pa bo v prihodnje na nacionalni in tudi evropski ravni potrebnega še veliko dela, da bi se še bolj okrepila odpornost pravosodnih sistemov in povečala njihova zmogljivost za delo prek spleta. Izkušnje Komisije v zvezi z e-upravo kažejo, da je digitalna preobrazba eden od vidikov strukturnih reform pravosodnih sistemov, ki bi morali pozitivno vplivati na sisteme. V okviru teh reform je treba procese in zasnovo sistemov, ki jih podpirajo, vedno razvijati z mislijo na državljane in podjetja.

Da bi se v celoti izkoristile prednosti digitalnih tehnologij v sodnih postopkih, je cilj tega sporočila zato dvojen: na nacionalni ravni je njegov namen še naprej podpirati države članice pri nadaljnjem prilagajanju njihovih nacionalnih pravosodnih sistemov digitalni dobi, in sicer s krepitvijo sodelovanja in uvajanja digitalnih tehnologij v različnih nacionalnih pravosodnih organih, tako da bodo imeli državljani in podjetja od tega čim več koristi; na evropski ravni pa je njegov namen še naprej izboljševati čezmejno pravosodno sodelovanje med pristojnimi organi. To bi vključevalo zlasti nadaljnjo digitalizacijo javnih storitev v pravosodju, spodbujanje uporabe varne in visokokakovostne tehnologije za komuniciranje na daljavo (videokonference), lajšanje medsebojnega povezovanja nacionalnih podatkovnih zbirk in registrov ter spodbujanje uporabe varnih načinov elektronskega prenosa med pristojnimi organi.

To sporočilo določa nov pristop k digitalizaciji pravosodja, ki temelji na „zbirki orodij“ – celovitem naboru pravnih, finančnih in IT instrumentov, ki jih bodo različni akterji v naših pravosodnih sistemih uporabljali skladno s svojimi potrebami.

Zasnova in izvajanje digitalizacije pravosodja morata zagotavljati popolno spoštovanje temeljnih pravic, kot izhajajo iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah¹¹. Ta pristop bi tako dejansko zagotovil, da lahko v naši Uniji vsakdo v celoti izkoristi nova ali dodatna digitalna orodja na področju pravosodja. Zato je pomembno zagotoviti, da imajo tudi invalidi

⁷ Časovni načrt okrevanja – proti bolj trajnostni, odpornejši in pravičnejši Evropi, potrjen 23. aprila 2020.

⁸ Resolucija z dne 17. aprila 2020 o usklajenem ukrepanju EU za spoprijemanje s pandemijo COVID-19 in njenimi posledicami.

⁹ COM(2020) 605 final.

¹⁰ UL C 342 I, 14.10.2020, str. 1.

¹¹ Kot so pravica do varstva osebnih podatkov, poštenega sojenja in pravičnega pravnega sredstva, tudi za tiste, ki nimajo dostopa do digitalnih orodij ali potrebnih znanj za njihovo uporabo, ob upoštevanju položaja starejših in prikrajšanih posameznikov.

in otroci enako kot vsi drugi učinkovit dostop do sodnega varstva¹². Upoštevanje varnostnih vidikov pri oblikovanju in uvajanju digitalnih rešitev na področju pravosodja je bistveno za spodbujanje njihove uporabe in za krepitev zaupanja državljanov. Poleg tega bo digitalizacija z izboljšanjem dostopa do sodnega varstva pomagala okrepiti tudi načelo pravne države v EU.

2. IZZIVI ZA PRAVOSODNE SISTEME V DIGITALNI DOBI

Za države članice so značilni različni neizogibni izzivi in razlike. Komisija od leta 2013 vsako leto objavi pregled stanja na področju pravosodja v EU¹³, ki zagotavlja tudi hiter pregled digitalizacije pravosodnih sistemov po državah članicah, na primer kar zadeva spletni dostop do sodb ali spletno vložitev zahtevkov in nadaljnje ukrepanje. V zadnjih dveh študijah sta analizirana uporaba inovativnih tehnologij¹⁴ in posebno vprašanje digitalnega kazenskega pravosodja¹⁵.

Komisija je izvedla podrobno analizo, pregled digitalizacije pravosodja v vseh državah članicah pa predstavlja v delovnem dokumentu služb Komisije¹⁶, ki spremlja to sporočilo. Ta kaže na različno stopnjo napredka po državah članicah.

Na primer:

- posamezniki lahko dostopajo do elektronskega spisa svojih še nerešenih zadev v desetih državah članicah, in sicer v vseh vrstah civilnopravnih postopkov,
- na področju kazenskega prava lahko žrtve dostopajo do elektronskega spisa v sedmih državah članicah, tožene stranke pa v devetih državah članicah,
- v vseh vrstah kazenskih postopkov se lahko dokazi sodišču predložijo izključno v digitalni obliki v 13 državah članicah,
- v vseh vrstah civilno- in gospodarskopravnih postopkov so digitalni dokazi dopustni v desetih državah članicah.

Na splošno rezultati kažejo zelo različno sliko po državah članicah. Pregled in ugotavljanje stanja na področju pravosodja v EU kaže, da bi lahko bila nadaljnja digitalizacija koristna na številnih področjih pravosodja.

Z nekaterimi izjemami¹⁷ se je izkazalo, da digitalizacija registrov in podatkovnih zbirk poteka počasi. Posamezniki, podjetja in delavci v pravni stroki se srečujejo s težavami pri dostopu do

¹² Kot je navedeno v členu 13 Konvencije ZN o pravicah invalidov, katere pogodbenice so EU in vse države članice.

¹³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_sl.

¹⁴ *Study on the use of innovative technologies in the justice field* (študija o uporabi inovativnih tehnologij na področju pravosodja); <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>.

¹⁵ *Cross-border digital criminal justice* (čezmejno digitalno kazensko pravosodje); <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e38795b5-f633-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>.

¹⁶ SWD(2020) 540.

informacij, do katerih so upravičeni. V številnih primerih tak dostop ni na voljo prek spleta, kar je dejansko pogosto vzrok za neučinkovitost.

Druga težava na področju pravosodja v EU je vztrajna uporaba spisov v papirni obliki, ki še naprej prevladujejo v nacionalnih in čezmejnih sodnih postopkih. V pravnih postopkih EU je potrebna izmenjava informacij med pristojnimi nacionalnimi organi, kar pogosto vključuje uporabo standardiziranih obrazcev ali velikih količin podatkov. Vendar sedanja zakonodaja EU ne določa medija ali podrobnih ureditev za take prenose. Posledično glavna komunikacije še vedno poteka v papirni obliki, kar povzroča neučinkovitost pri čezmejnih izmenjavah (predvsem glede hitrosti, zanesljivosti, sledljivosti in stroškov), zapleta dostop posameznikov in podjetij do informacij ter upočasnjuje izmenjave med organi držav članic.

Ker ni bilo vnaprejšnjega načrtovanja in usklajevanja, so bila oblikovana različna nacionalna IT orodja, to pa prinaša izzive pri zagotavljanju hitre čezmejne interoperabilnosti. Zaradi tega se je povečala uporaba spisov v papirni obliki na nacionalni ravni. Da bi se ta težava rešila, hkrati pa bi se zaščitile že izvedene naložbe, so države članice preučile različne pristope k digitalizaciji čezmejnega pravosodnega sodelovanja. Ta prizadevanja so večinoma potekala v obliki prostovoljnih pobud med državami članicami, združenji delavcev v pravni stroki in Komisijo. Čeprav je na podlagi tega sodelovanja nastalo več učinkovitih orodij (zlasti e-CODEX¹⁸), države članice teh rešitev še ne uporabljajo dosledno.

Agencije in organi EU na področju pravosodja in notranjih zadev so ugotovili, da je treba za učinkovito podporo zadevnim organom držav članic v boju proti čezmejnemu kriminalu okrepiti njihove zmogljivosti za digitalno sodelovanje¹⁹. Spopasti so se morali že z različnimi izzivi, kot je pomanjkanje najsodobnejše digitalne infrastrukture, zaupanja vrednih komunikacijskih poti in potrebnih aplikacij za izmenjavo dokazov med nacionalnimi organi, pa tudi med temi organi ter agencijami in organi EU. Zato je nujno, da se agencije in organi, kot so Agencija EU za pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah (Eurojust), Evropsko javno tožilstvo (EJT), Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF) in Agencija Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol), dogovorijo o skupnem pristopu, ki bo zagotavljal nemoteno in varno sodelovanje z državami članicami, hkrati pa bo skladen z veljavnim pravnim okvirom, zlasti v zvezi z varstvom osebnih podatkov.

Če povzamemo, nujno je, da EU in njene države članice premagajo te ovire, tako da bo dostop do sodnega varstva postal sestavni del digitalnega desetletja Evrope. To zadeva vse akterje v pravosodnem sistemu.

¹⁷ Na primer digitalizacija poslovnih registrov držav članic, ki so med seboj povezani prek sistema povezovanja poslovnih registrov – glej oddelek 3.4 tega sporočila.

¹⁸ Komunikacija v e-pravosodju prek spletne izmenjave podatkov.

¹⁹ Prispevek v okviru študije o digitalnem kazenskem pravosodju (glej opombo 29) so med drugim zagotovili naslednje agencije in organi na področju pravosodja in notranjih zadev: Eurojust, Europol in EJT.

3. ZBIRKA ORODIJ ZA DIGITALIZACIJO PRAVOSODJA

V tem sporočilu je predlagana zbirka orodij za digitalizacijo pravosodja, da bi se spoprijeli z zgoraj opredeljenimi izzivi in omogočili napredek pravosodnega sektorja na digitalnem področju. Komisija predlaga pristop, pri katerem se upoštevajo različne nacionalne okoliščine in nacionalne pristojnosti držav članic ter ki v celoti spoštuje načeli subsidiarnosti in sorazmernosti. Za vzpostavitev celovitega območja svobode, varnosti in pravice pa je hkrati pomembno, da si vse države članice prizadevajo za zmanjšanje obstoječih vrzeli na področju digitalizacije in razdrobljenosti med nacionalnimi pravosodnimi sistemi ter izkoristijo priložnosti, ki so na voljo v okviru ustreznih mehanizmov financiranja EU.

Orodja iz predlagane zbirke orodij so v grobem razvrščena tako:

1. **finančna podpora državam članicam**, da izkoristijo potencial za ustvarjanje dolgoročnih učinkov,
2. **zakonodajne pobude** za določitev zahtev za digitalizacijo, da se spodbudi boljši dostop do sodnega varstva in boljše čezmejno sodelovanje, tudi na področju umetne inteligence,
3. **IT orodja**, ki jih je mogoče kratko- do srednjeročno nadgraditi in uporabljati v vseh državah članicah. Pomembno je, da so obstoječa in nova IT orodja privzeto interoperabilna, dostopna invalidom, osredotočena na -uporabnike, hitra, varna, zanesljiva, odporna in temelječa na podatkih²⁰ ter zagotavljajo zasebnost, varstvo podatkov in preglednost,
4. **spodbujanje instrumentov nacionalnega sodelovanja in spremljanja**, ki bi omogočali redno spremljanje, usklajevanje, vrednotenje ter izmenjavo izkušenj in dobrih praks.

Zbirka orodij vključuje zavezujoče in nezavezujoče ukrepe. Obvezna digitalizacija se zdi nujna na primer na področju postopkov čezmejnega pravosodnega sodelovanja, da se omogoči učinkovita in hitra čezmejna komunikacija. Druga orodja, ki niso nujno zavezujoča, vključujejo priložnosti za izmenjavo informacij in dobrih praks.

Vsak ukrep v zvezi z digitalizacijo pravosodja je treba izvajati ob popolnem spoštovanju temeljnih pravic, kot so pravice do varstva osebnih podatkov, poštenega sojenja in učinkovitega pravnega sredstva, ter načel sorazmernosti in subsidiarnosti.

Poleg tega je treba v postopku digitalizacije v celoti upoštevati potrebe prikrajšanih skupin. Digitalne tehnologije so čedalje bolj uporabniku prijazne in dostopne veliki večini ne glede na starost in stopnjo izobrazbe, pa tudi invalidom. Hkrati morajo institucionalni, organizacijski in tehnični ukrepi zagotoviti poln dostop do sodnega varstva prikrajšanim skupinam in ljudem v ranljivem položaju, kot so otroci ali starejši, ki morda nimajo potrebnih sredstev ali digitalnih znanj. Koristi od digitalnih orodij bi morale imeti tudi žrtve kaznivih dejanj, vsaka v skladu s svojimi specifičnimi potrebami.

Zagotovljena mora biti pravica do poštenega sojenja in učinkovitega pravnega sredstva. Zlasti v kazenskih postopkih, ki potekajo v digitalnem okolju, bi se bilo treba skrbno izogibati vsakršnemu poseganju v pravico do obrambe, vključno s pravico do dostopa do odvetnika in

²⁰ Uporaba vse bolj dostopnih podatkov v skladu z evropsko podatkovno strategijo, opisano v sporočilu Komisije z naslovom Evropska strategija za podatke (COM(2020) 66 final).

pravico do dostopa do materialnih dokazov. Podobno mora biti v civilnih postopkih zagotovljena enakost orožij.

3.1 Finančna podpora državam članicam

Za razvoj ustreznih IT sistemov za uporabo na področju pravosodja so potrebni čas in, kar je še pomembneje, viri. V celoviti strategiji za digitalizacijo pravosodja v EU mora zato biti obravnavan **dostop do financiranja**.

Za digitalizacijo pravosodnih sistemov, uporabo obstoječih digitalnih rešitev in uvedbo novih so potrebne precejšnje naložbe v infrastrukturo, zasnovo, izvajanje, vzdrževanje in usposabljanje²¹. Da bi bile spremembe dovolj hitre, je potreben dvojni pristop:

- finančna podpora državam članicam za začetek resnične digitalne preobrazbe njihovih pravosodnih sistemov, ter
- podpora za izvajanje vseevropskih pobud.

Za podporo prehodu na digitalno pravosodje bi bilo treba uporabiti vsa razpoložljiva sredstva, vključno z novimi instrumenti kohezijske politike, novima programoma za pravosodje in digitalno Evropo ter mehanizmom za okrevanje in odpornost.

Cilj **mehanizma za okrevanje in odpornost** je podpreti nacionalne naložbe in reforme, ki so nujne za trajnostno okrevanje²². Zato je Komisija pri določanju smernic, ki bodo državam članicam v pomoč pri pripravi in predstavitvi njihovih načrtov za okrevanje in odpornost za izvajanje mehanizma za okrevanje in odpornost, poudarila, da je digitalna preobrazba pravosodnega sektorja eno od področij, v zvezi s katerimi se države članice močno spodbuja, da vanje usmerijo reforme in naložbe²³. Nacionalne pobude v zvezi s tem je mogoče šteti k cilju 20 % odhodkov za digitalno področje v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost, da bi se uresničila „Evropa, pripravljena na digitalno dobo“.

V **predlogih Komisije za kohezijsko politiko za obdobje 2021–2027** se priznava splošna potreba po digitalizaciji in krepitvi povezave s priporočili za posamezne države v okviru evropskega semestra, v katerih je digitalizacija pravosodja za nekatere države članice opredeljena kot prednostna naloga že od leta 2016²⁴. Zato bi morale države članice čim bolj izkoristiti priložnosti v novem programskem obdobju, zlasti v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj²⁵ in Evropskega socialnega sklada plus.

²¹ Izobraževanje delavcev v pravosodju o digitalnih orodjih in tehnologijah je obravnavano v sporočilu Komisije z naslovom „Zagotavljanje pravnega varstva v EU – evropska strategija usposabljanja na področju pravosodja za obdobje 2021–2024“, (COM(2020) 713).

²² Komisija bo izvajala nadzor, da iste naložbe ne bi bile financirane dvakrat. Cilj mehanizma za okrevanje in odpornost je financirati dodatne naložbe in ne izriniti naložbe, ki bi jih bilo mogoče izvesti z drugimi mehanizmi.

²³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/3_en_document_travail_service_part1_v3_en_0.pdf.

²⁴ Za Hrvaško od leta 2016, Ciper od leta 2017, Belgijo od leta 2018 in Grčijo leta 2020.

²⁵ Zlasti v okviru cilja politike „pametnejša Evropa s spodbujanjem inovativne in pametne gospodarske preobrazbe“ in specifičnega cilja „uživanje koristi digitalizacije za državljane, podjetja in vlade“. Naložbe bi morale biti skladne z nacionalnimi ali regionalnimi strategijami pametne specializacije in prispevati k pametni gospodarski preobrazbi.

Instrument za tehnično podporo²⁶ bo vsem državam članicam zagotavljal podporo pri izvajanju strukturnih reform, tudi na področju pravosodja. Komisija ima že veliko izkušenj z izvajanjem projektov, povezanih z digitalizacijo pravosodnih sistemov, v več državah članicah v okviru tekočega programa za podporo strukturnim reformam (SRSP).

Izkušnje Komisije v zvezi z e-upravo kažejo, da je digitalna preobrazba eden od vidikov strukturnih reform pravosodnih sistemov, ki bi morali pozitivno vplivati na sisteme (vodenje, upravljanje človeških virov, vodenje zadev itd.). Predpogoj za digitalizacijo sistemov je, da se prenova teh procesov in zasnove sistemov, ki jih podpirajo, vedno izvaja z mislijo na državljane in podjetja. Strukturne reforme za digitalno preobrazbo bi imele brez preoblikovanja procesov na visoki ravni omejen učinek.

Kar zadeva pobude v zvezi z digitalizacijo na ravni EU, bi morala biti podpora na voljo v okviru novega **programa za pravosodje** in **programa za digitalno Evropo**. Oba instrumenta spodbujata digitalizacijo pravosodja, na primer s podporo za vzpostavitev interoperabilnih²⁷ rešitev za učinkovitejše čezmejno sodelovanje in medsebojno povezovanje registrov in podatkovnih zbirk. Program za digitalno Evropo bo prav tako zagotovil priložnosti za vodenje večsektorskih inovativnih tehnoloških pobud, zlasti tistih, ki temeljijo na umetni inteligenci in tehnologijah razpršene evidence (veriženje podatkovnih blokov).

Predlagani ukrepi	Kdo jih izvaja?	Do kdaj?
Podpora zagotavljanju novih storitev za državljane in podjetja z digitalizacijo pravosodnih sistemov in ustreznih javnih storitev v okviru novih instrumentov kohezijske politike	Komisija / države članice	v teku do leta 2027
Prednostna vključitev ukrepov za digitalizacijo pravosodja v nacionalne načrte za okrepanje in odpornost	države članice	v teku do leta 2026
Predložitev zahtevkov v okviru instrumenta za tehnično podporo za digitalizacijo pravosodnih sistemov	države članice	v teku do leta 2027
Zagotovitev finančne podpore v okviru programov za pravosodje in digitalno Evropo (2021–2027) za pobude, ki omogočajo digitalizacijo pravosodja na ravni EU	Komisija / države članice	v teku do leta 2027
Izvedba konkretnih projektov za digitalizacijo nacionalnih pravosodnih sistemov in ustreznih javnih storitev, npr. vzpostavitev elektronskih registrov in podatkovnih zbirk, sistemov za vodenje zadev in varnih komunikacijskih poti, opremljanje pravosodnih organov z videokonferenčnimi orodji ter zagotovitev	države članice	v teku do leta 2027

²⁶ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi instrumenta za tehnično podporo (COM(2020) 409 final).

²⁷ Komisija je napovedala, da namerava ovrednotiti evropski okvir interoperabilnosti (EIF), da bi ocenila podporo, ki jo zagotavlja vladam pri vzpostavljanju interoperabilnih digitalnih javnih storitev (tj. storitev, ki so v celoti na voljo na spletu in jih lahko uporabljajo podjetja in državljani v kateri koli državi EU). V pobudi bo predlagana tudi nova strategija interoperabilnosti za vlade EU. <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12579-Interoperable-digital-public-services-European-Interoperability-Framework-evaluation-strategy>.

dostopnosti na področju digitalizacije		
--	--	--

3.2 Določitev digitalnega načina kot privzete možnosti pri čezmejnem pravosodnem sodelovanju v EU

Digitalizacija postopkov čezmejnega pravosodnega sodelovanja je do zdaj v glavnem temeljila na prostovoljnih pobudah med državami članicami²⁸. Vendar je ta pristop očitno izčrpan. Na primer²⁹ na področju civilnega in gospodarskega prava sedem držav članic pri komunikaciji z drugimi pristojnimi organi uporablja digitalna komunikacijska orodja za vse ustrezne pravne instrumente EU, šest jih ta orodja uporablja v omejenem okviru, sedem pa jih trenutno sploh ne uporablja. Ta razdrobljenost povzroča trajno neučinkovitost – med drugim nadaljnja uporaba papirnega načina povzroča nepotrebne finančne stroške in negativno vpliva na okolje. Poleg tega uporaba digitalnih komunikacijskih orodij ne obravnava potrebe po popolnoma digitaliziranih postopkih, za kar so potrebne ustrezne pravne ureditve.

Komisija je že predlagala nov pristop k digitalizaciji v zvezi z določeno zakonodajo EU. 31. maja 2018 je predlagala spremembe uredbe o vročanju pisanj³⁰ in uredbe o pridobivanju dokazov³¹. Med drugim je s tema uredbama vzpostavljen pravni okvir za komuniciranje med nacionalnimi organi v okviru čezmejnega sodelovanja. Ocene učinka Komisije³² so jasno pokazale, da ima obstoječe sodelovanje, ki poteka v papirni obliki, več pomanjkljivosti, kar negativno vpliva na stroške in učinkovitost sodnih postopkov. Da bi se zagotovila ustreznost postopkov v čedalje bolj digitaliziranem svetu, predlagane spremembe določajo uporabo elektronskega pošiljanja kot privzetega načina za elektronsko komunikacijo in izmenjavo dokumentov³³. EU je junija 2019 sprejela direktivo o prestrukturiranju in drugi priložnosti³⁴, ki omogoča reševanje podjetij, ki so sposobna preživeti, in zagotavlja drugo priložnost poštenim, a insolventnim posameznikom. Eden od njenih ciljev je postopna digitalizacija postopkov v primeru insolventnosti, kar bo pomagalo znižati njihove stroške in skrajšati njihovo trajanje.

Komisija bo na podlagi teh izkušenj, kot je bilo napovedano v njenem delovnem programu za leto 2021³⁵, storila korak dlje in predlagala zakonodajo o nadaljnji digitalizaciji postopkov pravosodnega sodelovanja v civilnih, gospodarskih in kazenskih zadevah. Tak predlog bi lahko:

²⁸ Trenutno le maloštevilne države članice sodelujejo v pilotnem projektu za digitalno izmenjavo evropskih plačilnih nalogov.

²⁹ Glej spremni delovni dokument služb Komisije.

³⁰ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe (ES) št. 1393/2007 Evropskega parlamenta in Sveta o vročanju sodnih in izvensodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah („vročanje pisanj“) (COM(2018) 379 final).

³¹ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Uredbe Sveta (ES) št. 1206/2001 z dne 28. maja 2001 o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (COM(2018) 378 final).

³² SWD(2018) 285 final.

³³ Uredbi sta bili sprejeti konec novembra 2020.

³⁴ Direktiva (EU) 2019/1023 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o okvirih preventivnega prestrukturiranja, odpustu dolgov in prepovedih opravljanja dejavnosti ter ukrepih za povečanje učinkovitosti postopkov glede prestrukturiranja, insolventnosti in odpusta dolgov ter o spremembi Direktive (EU) 2017/1132 (Direktiva o prestrukturiranju in insolventnosti) (UL L 172, 26.6.2019, str. 18).

³⁵ https://ec.europa.eu/info/publications/2021-commission-work-programme-key-documents_sl.

- od držav članic zahteval privzeto uporabo **digitalnih načinov** za čezmejno komunikacijo in izmenjavo podatkov med pristojnimi nacionalnimi organi;
- od držav članic zahteval, da sprejmejo **elektronsko komunikacijo** za čezmejne postopke, ki vključujejo državljane in podjetja, ne da bi izključile uporabo komunikacije v papirni obliki;
- zagotovil sklicevanje na rešitve in načela, določena v uredbi eIDAS³⁶, in njihovo uporabo, zlasti:
 - načelo, da se **elektronskemu dokumentu ne odvzame pravní učinek in dopustnost kot dokaz v pravnih postopkih** le zato, ker je v elektronski obliki,
 - **elektronska identifikacija**³⁷ in **elektronski podpisi/žigi** bi morali postati sprejemljivi za digitalno pošiljanje sodnih pisanj, dogovoriti pa bi se bilo treba o njihovih ravneh zanesljivosti.
- zagotovil podlago za **obdelavo osebnih podatkov** v smislu splošne uredbe o varstvu podatkov³⁸ in veljavnih pravil Unije o varstvu podatkov ter določa odgovornosti različnih upravljavcev in obdelovalcev;
- zagotovil, da so vse elektronske dostopovne točke, vzpostavljene za uporabo s strani širše javnosti, **prilagojene invalidom**³⁹;
- za zagotovitev, da so nacionalni IT sistemi interoperabilni in lahko komunicirajo drug z drugim, določil široko **arhitekturo osnovnega IT sistema** za digitalno komunikacijo.

Proces digitalizacije pravosodnega sodelovanja v EU bi zagotovo povzročil nezanemarljive stroške. V zvezi s tem bi morala biti državam članicam na voljo finančna podpora EU. Generične rešitve IT, razvite na ravni EU, ki jih lahko uporabljajo vse države članice, bi lahko bile pomemben ukrep za znižanje stroškov.

Predlagan ukrep	Kdo ga izvaja?	Do kdaj?
Zakonodajni predlog o digitalizaciji čezmejnega pravosodnega sodelovanja (glej delovni program Komisije za leto 2021)	Komisija	4. četrletje 2021

³⁶ Uredba (EU) št. 910/2014 Evropskega parlamenta in Sveta o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja za elektronske transakcije na notranjem trgu in o razveljavitvi Direktive 1999/93/ES (UL L 257, 28.8.2014, str. 73).

³⁷ Digitalna identiteta je bistvena za omogočanje enotnega trga in ključen dejavnik digitalne preobrazbe javne uprave. Komisija bo na podlagi političnega mandata, ki ji ga je podelil Evropski svet, predlagala pregled uredbe eIDAS, da bi se Evropejcem omogočilo, da izkoristijo splošno sprejeto evropsko digitalno identiteto, ki se lahko uporablja v vseh spletnih postopkih, javnih ali zasebnih, v katerih se zahteva uporaba elektronske identifikacije in avtentikacije na spletu. Ta razvoj je relevanten in pomemben tudi za področje pravosodja in bi ga bilo treba upoštevati.

³⁸ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba o varstvu podatkov) (Besedilo velja za EGP).

³⁹ V skladu z zahtevami glede dostopnosti elektronskih komunikacijskih storitev, določenimi v Direktivi (EU) 2019/882 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o zahtevah glede dostopnosti za proizvode in storitve (UL L 151, 7.6.2019, str. 70).

3.3 Umetna inteligenca

Študija Komisije⁴⁰ je pokazala, da se stopnja uvajanja novih tehnologij, kot je umetna inteligenca, razlikuje med državami članicami in znotraj njih, vendar je uvajanje na splošno povsod počasno. Uporaba aplikacij umetne inteligence lahko prinese veliko koristi, kot je uporaba informacij na nove in zelo učinkovite načine, in izboljša dostop do sodnega varstva, med drugim s skrajšanjem sodnih postopkov. Hkrati lahko potencial za nepreglednost ali pristranskost nekaterih aplikacij umetne inteligence povzroči tudi tveganja in izzive za spoštovanje in učinkovito uveljavljanje temeljnih pravic, med drugim zlasti pravice do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča⁴¹.

Da bi se izkoristile priložnosti, ki jih ponujajo tehnologije umetne inteligence, hkrati pa bi se obravnavala s tem povezana tveganja, je Komisija v okviru nadaljnjih ukrepov na podlagi bele knjige o umetni inteligenci iz februarja 2020 začela javno posvetovanje in od različnih deležnikov prejela stališča o uporabi aplikacij umetne inteligence na področju pravosodja kot možnega primera uporabe z visokim tveganjem, zlasti če se uporabljajo v okviru postopkov odločanja, ki pomembno vplivajo na pravice posameznikov⁴². Cilj zahtev, predlaganih v beli knjigi, glede večje preglednosti, človeškega nadzora, natančnosti in robustnosti teh sistemov je olajšati njihovo koristno uporabo, hkrati pa zagotoviti spoštovanje temeljnih pravic (vključno z nediskriminacijo na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti) ter načel pravne države in dolžnega postopanja. Uporaba orodij umetne inteligence lahko podpira pristojnost sodnikov za odločanje ali neodvisnost sodstva, vendar ne sme posegati vanjo.

Nedavne raziskave Komisije⁴³ so pokazale, da pravosodni organi čedalje pogosteje uporabljajo aplikacije, ki temeljijo na umetni inteligenci. Na področju pravosodja je še posebno veliko zanimanja za anonimizacijo sodnih odločb, pretvorbo in prepis govora v besedilo, strojno prevajanje, digitalne asistente za podporo pri dostopu do sodnega varstva in robotsko avtomatizacijo procesov⁴⁴.

Kot v drugih sektorjih bi lahko bila uporaba aplikacij umetne inteligence v tudi pravosodnem sektorju zelo koristna. Z boljšim usklajevanjem na ravni EU bi se lahko preprečilo podvajanje dela na nacionalni ravni in ustvarile pomembne sinergije. Prav tako bi se lahko zagotovila interoperabilnost, dobri pilotni projekti pa bi se lahko na koncu preoblikovali v rešitve na

⁴⁰ *Study on the use of innovative technologies in the justice field* (študija o uporabi inovativnih tehnologij na področju pravosodja);

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>.

⁴¹ Te težave so predstavljene v evropski etični listini o uporabi umetne inteligence v pravosodnih sistemih, ki jo je sprejel Svet Evrope. Listina vsebuje tudi smernice o tem, kako obravnavati izzive in uporabljati tehnologije umetne inteligence, tako da se spoštujejo pravice vseh zadevnih oseb. <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment>.

⁴² Bela knjiga o umetni inteligenci – evropski pristop k odličnosti in zaupanju (COM(2020) 65 final z dne 19. februarja 2020).

⁴³ Kot je dodatno ponazorjeno v delovnem dokumentu služb Komisije, ki spremlja to sporočilo, in v dokumentu *Study on the use of innovative technologies in the justice field* (študija o uporabi inovativnih tehnologij na področju pravosodja); <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4fb8e194-f634-11ea-991b-01aa75ed71a1/language-en>.

⁴⁴ Avtomatizacija procesov, kot so organizacija, načrtovanje in upravljanje objektov, prednostno razvrščanje, kategorizacija in dodeljevanje dokumentov in nalog, z roboti.

ravni celotne EU. Številne rešitve na področju umetne inteligence, ki se zdaj uporabljajo, temeljijo na tehnologijah strojnega učenja, pri katerih se morajo sistemi „izpopolnjevati“ z ustreznimi podatki. Zato bi bilo treba preučiti in poiskati možnosti za povečanje razpoložljivosti javnih podatkovnih nizov, ki se ustvarjajo v pravosodju⁴⁵, za njihovo ponovno uporabo, med drugim z različnimi rešitvami umetne inteligence, ki bodo v celoti skladne s pravili o varstvu osebnih podatkov, kot je določeno v sporočilu z naslovom Evropska strategija za podatke⁴⁶.

Čeprav so prednosti uvedbe aplikacij, ki temeljijo na umetni inteligenci, v pravosodnem sistemu jasne, pa obstajajo tudi znatna tveganja, povezana z njihovo uporabo pri avtomatiziranem sprejemanju odločitev in „napovednem policijskem delu“ / „napovednem pravosodju“. Komisija meni, da nekatere uporabe aplikacij umetne inteligence v pravosodnem sektorju pomenijo posebna tveganja za temeljne pravice. Enako stališče so deležniki, kot so evropske in nacionalne odvetniške zbornice, delavci v pravni stroki, akademiki in organizacije civilne družbe, zavzeli v odzivih na odprto javno posvetovanje o beli knjigi o umetni inteligenci (februar–junij 2020)⁴⁷. Komisija kot nadaljnji ukrep na podlagi bele knjige pripravlja splošni okvir za obravnavanje tveganj, povezanih s tehnologijami umetne inteligence, med katerimi so zlasti aplikacije umetne inteligence z velikim tveganjem. V zvezi z aplikacijami, ki pomenijo veliko tveganje, je treba obravnavati morebitne pristranskosti. Komisija zato preučuje zahteve glede morebitnega preskušanja aplikacij in potrebo po zagotovitvi ustrezne dokumentacije o njihovih namenih in funkcijah.

Kadar se uporablja strojno učenje, so tveganja pristranskih rezultatov ter morebitne diskriminacije žensk in posameznih skupin, kot so osebe z manjšinskim etničnim ali rasnim poreklom, velika in jih je treba obravnavati. Zato je treba posebno pozornost nameniti kakovosti uporabljenih podatkov za učenje⁴⁸, vključno z njihovo reprezentativnostjo in ustreznostjo glede na namen in okvir predvidene uporabe ter načinom, kako so ti sistemi zasnovani in razviti, da se bodo lahko uporabljali popolnoma skladno s temeljnimi pravicami. Nepreglednost nekaterih aplikacij umetne inteligence je lahko izziv glede na potrebo po utemeljitvi odločitev, enakost orožij za stranke v sodnih postopkih in druga načela. Potrebni so ustrezni zaščitni ukrepi, da se zagotovijo varstvo temeljnih pravic, kar vključuje enako obravnavanje in varstvo podatkov, ter odgovoren, v človeka usmerjen razvoj in uporaba orodij umetne inteligence, kadar je njihova uporaba načeloma ustrezna.

Vendar pa mora končno sprejemanje odločitev še vedno temeljiti na človeški dejavnosti in odločanju. Sodnik je edini, ki lahko zagotovi dejansko spoštovanje temeljnih pravic, uravnovesi nasprotujoče si interese in pri analizi zadeve upošteva nenehne spremembe v družbi. Hkrati je pomembno, da sodbe izdajajo sodniki, ki do potankosti razumejo aplikacije umetne inteligence in vse informacije, ki se v njih upoštevajo in ki jih morda uporabijo pri svojem delu, tako da lahko obrazložijo svoje odločitve. Uporaba aplikacij umetne inteligence

⁴⁵ V okviru izvajanja Direktive (EU) 2019/1024 o odprtih podatkih in ponovni uporabi informacij javnega sektorja (UL L 172, 26.6.2019, str. 56).

⁴⁶ COM(2020) 66 final.

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12270-White-Paper-on-Artificial-Intelligence-a-European-Approach/public-consultation>.

⁴⁸ Kakovost učnih podatkov pomeni, da bi morali biti podatki ustrezni, točni in reprezentativni glede na namen in okvir predvidene uporabe.

ne sme nobenemu javnemu organu preprečiti, da bi obrazložil svoje odločitve. Zato je pomembno, da se sodniki in tožilci usposabljaajo o uporabi aplikacij umetne inteligence⁴⁹.

Čeprav bodo ta vprašanja nadalje analizirana, pa je že mogoče predlagati nekatere ciljne ukrepe:

Predlagani ukrepi	Kdo jih izvaja?	Do kdaj?
Izmenjava dobrih praks in spoznanj, ki so jih o uporabi inovativnih tehnologij pridobili države članice, institucije EU, agencije in organi na področju pravosodja in notranjih zadev ter organizacije pravnih strokovnjakov; Komisija bo v ta namen organizirala četrletne tematske strokovne spletne seminarje.	Komisija / države članice / agencije na področju pravosodja in notranjih zadev	1. četrletje 2021 in pozneje
Preučitev načinov za povečanje razpoložljivosti ustreznih strojno berljivih podatkov, ki jih pripravlja sodstvo, da se oblikujejo zaupanje vredne rešitve umetne inteligence, ki temeljijo na strojnem učenju, da jih bodo uporabljali zainteresirani deležniki, kot so pravosodni organi in delavci v pravni stroki, vključno z zasebnim sektorjem	Komisija / države članice	2021 in pozneje

3.4 Boljša IT orodja za dostop do informacij s povezovanjem registrov

Da bi posamezniki lahko uveljavljali svoje pravice in imeli popoln dostop do sodnega varstva, potrebujejo dostop do informacij. Že zdaj lahko uporabljajo javna informacijska orodja, kot sta EUR-Lex⁵⁰, ki zagotavlja dostop do pravnih informacij, in evropski portal e-pravosodje⁵¹, ki zagotavlja dostop do informacij o pravosodju, vendar potrebujejo boljše in učinkovitejše načine za dostop do osebnih informacij in dokumentov. V tem okviru je pomembno zagotoviti tudi dostopnost za invalide. Podjetja potrebujejo digitalna orodja za dostop do informacij, komunikacijo z nacionalnimi organi in učinkovit dostop do sodnega varstva. Digitalni dostop do pravosodja lahko olajša postopke, zniža stroške in zmanjša upravno breme ter tudi izboljša dostop do enotnega trga za vsa podjetja, zlasti MSP. Delavci v pravni stroki morajo imeti možnost, da svojim strankam zagotavljajo čim boljšo podporo, zlasti s komunikacijo s sodišči ter varno in učinkovito predložitvijo dokumentov. Pomembno je, da imajo nacionalni in evropski organi ustrezna orodja za varno čezmejno komuniciranje ter izmenjavo dokazov in dokumentov. Agencije EU s področja pravosodja in notranjih zadev potrebujejo učinkovita sredstva za podporo nacionalnim organom in učinkovito medsebojno sodelovanje.

Komisija in države članice so v zadnjem desetletju poleg dela na področju e-uprave⁵² sprejele več pobud, ki so prinesle pozitivne rezultate pri digitalizaciji pravosodja⁵³. Državlani, javni

⁴⁹ COM(2020) 713.

⁵⁰ <https://eur-lex.europa.eu/>.

⁵¹ <https://e-justice.europa.eu/>.

⁵² E-uprava se ukvarja s splošnim procesom digitalne preobrazbe javnih uprav, vendar je potreben tudi sektorski poudarek. E-pravosodje je osredotočeno na digitalizacijo pravosodnih sistemov, komunikacijo med

organi in podjetja že imajo koristi od digitalnih orodij, s katerimi se izboljšuje preglednost, lajša dostop do dokazov v kazenskih postopkih, zmanjšujejo zaostanki in znižujejo nepotrebni upravni stroški. Na primer, portal e-pravosodje je v EU glavni vir pravnih in praktičnih informacij na področju pravosodja za širšo javnost. Zagotavlja tudi dostop do povezanih registrov, med drugim prek sistema povezovanja poslovnih registrov⁵⁴, ki združuje poslovne registre držav članic in držav EGP, zagotavlja javni dostop do informacij o več kot 20 milijonih družb z omejeno odgovornostjo po Evropi ter poslovnim registrom omogoča izmenjavo informacij o čezmejnih zadevah.

Države članice že vodijo več registrov in podatkovnih zbirk – od arhivov sodne prakse do informacij o podjetjih –, ki vsebujejo informacije javnega ali posebnega interesa. Ti so v pomoč posameznikom in podjetjem ter so za delavce v pravni stroki pogosto nepogrešljivi pri njihovem delu. Veliko takih registrov je bilo že preseljenih na splet in v nekaterih primerih so bile že vzpostavljene ali se vzpostavljajo povezave na ravni EU.

Države članice od aprila 2012 izmenjujejo informacije o kazenskih evidencah⁵⁵ z uporabo referenčne izvajalske programske opreme, ki jo je dala na voljo Komisija⁵⁶. Ta pristop je bil okrepljen aprila 2019 s sprejetjem uredbe⁵⁷ o vzpostavitvi centraliziranega sistema za določitev držav članic, ki imajo informacije o obsodbah državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva (sistem ECRIS-TCN)⁵⁸. Podobno sta bila olajšana izmenjava informacij med organi in dostop do večjezičnih informacij s sistemom povezovanja poslovnih registrov (BRIS), ki zagotavlja dostop do več kot 20 milijonov družb z omejeno odgovornostjo, in s sistemom za povezovanje registrov insolventnosti (IRI)⁵⁹. Z direktivama (EU) 2019/1151⁶⁰ in 2019/2121⁶¹ se uvajajo nove zahteve za digitalizacijo poslovnih registrov ter zagotavljanje informacij med poslovnimi registri in javnosti prek

pravosodnimi in drugimi pristojnimi organi ter na javne storitve, ki so pomembne za sodne postopke. Več informacij o delu Komisije na področju e-uprave je na voljo na spletnih naslovih: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/egovernment_sl <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/egovernment-action-plan>.

⁵³ Poleg izvajanja več zaporednih strategij in akcijskih načrtov na področju e-pravosodja (trenutno Strategija o e-pravosodju za obdobje 2019–2023 (Svet, 2019/C 96/04) in akcijski načrt za e-pravosodje za obdobje 2019–2023 (2019/C 96/05)).

⁵⁴ Vzpostavljen z Direktivo 2012/17/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2012 o spremembi Direktive Sveta 89/666/EGS ter direktiv 2005/56/ES in 2009/101/ES Evropskega parlamenta in Sveta glede povezovanja centralnih in trgovinskih registrov ter registrov družb (UL L 156, 16.6.2012, str. 1), zdaj kodificirana z Direktivo (EU) 2017/1132 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2017 o določenih vidikih prava družb (UL L 169, 30.6.2017, str. 46).

⁵⁵ Na podlagi Okvirnega sklepa Sveta 2009/315/PNZ (UL L 93, 7.4.2009, str. 23) in Sklepa Sveta 2009/316/PNZ (UL L 93, 7.4.2009, str. 33).

⁵⁶ Drugo poročilo o izvajanju sistema ECRIS bo kmalu sprejeto.

⁵⁷ Uredba (EU) 2019/816 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o vzpostavitvi centraliziranega sistema za določitev držav članic, ki imajo informacije o obsodbah državljanov tretjih držav in oseb brez državljanstva (sistem ECRIS-TCN), z namenom dopolnitve evropskega informacijskega sistema kazenskih evidenc ter o spremembi Uredbe (EU) 2018/1726 (UL L 135, 22.5.2019, str. 1).

⁵⁸ Sistem ECRIS-TCN zdaj razvija agencija eu-LISA.

⁵⁹ Uredba (EU) 2015/848 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2015 o postopkih v primeru insolventnosti (UL L 141, 5.6.2015, str. 19).

⁶⁰ Direktiva (EU) 2019/1151 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o spremembi Direktive (EU) 2017/1132 glede uporabe digitalnih orodij in postopkov na področju prava družb (UL L 186, 11.7.2019, str. 80).

⁶¹ Direktiva (EU) 2019/2121 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. novembra 2019 o spremembi Direktive (EU) 2017/1132 glede čezmejnih preoblikovanj, združitvev in delitev (UL L 321, 12.12.2019, str. 1).

sistema povezovanja poslovnih registrov (BRIS)⁶². Povezovanje zemljiških knjig je pilotni projekt majhnega števila držav članic, da pa bi se izkoristile vse njegove možnosti, bi ga bilo treba razširiti na celotno EU. V skladu z Direktivo (EU) 2015/849⁶³ morajo države članice povezati svoje nacionalne registre dejanskega lastništva. Sistem za povezovanje registrov dejanskega lastništva (BORIS) se bo uporabljal kot osrednja storitev iskanja za vse s tem povezane informacije. Tako se bo okrepila preglednost dejanskega lastništva za boljše preprečevanje uporabe finančnega sistema za namene pranja denarja ali financiranja terorizma.

Dostop do sodne prakse nacionalnih sodišč v strojno berljivi obliki je tudi pogoj za med drugim večjo preglednost, enotno uporabo prava EU in vzpostavitev interoperabilnih IT sistemov. Evropski identifikator sodne prakse (ECLI)⁶⁴, enotni identifikator, ki uporablja enak prepoznavni format za vsa sodišča držav članic in EU, je namenjen lažjemu pravilnemu navajanju sodnih odločb. Komisija bo razmislila o načinih za spodbujanje uporabe ECLI in po potrebi določila njegovo obvezno uporabo.

Države članice bi si morale prednostno prizadevati za vzpostavitev elektronskih registrov in podatkovnih zbirk. Elektronske podatkovne zbirke so preproste za uporabo, uporabnikom prihranijo čas in stroške ter so odporne na krize, kot je kriza zaradi COVID-19. Digitalizacija podatkovnih zbirk in registrov je pogoj za njihovo povezovanje na ravni EU v korist čezmejnih uporabnikov in za podporo enotnemu trgu. Uredba o vzpostavitvi enotnega digitalnega portala⁶⁵ zahteva popolno digitalizacijo uporabniškega vmesnika za nekatere ključne življenjske dogodke in postopke za čezmejne uporabnike. Povezovanje zmanjšuje tudi tveganje goljufij, saj lajša ciljno usmerjene raziskave v različnih državah hkrati.

Digitalizacija registrov in podatkovnih zbirk je tudi ključna za doseganje skladnosti z načelom „samo enkrat“ in vzpostavitev skupnih evropskih pravosodnih podatkovnih prostorov v skladu s sporočilom z naslovom Evropska strategija za podatke.

Poleg tega bi morale države članice uporabljati videokonference, kadar koli je to mogoče. Z uporabo videokonferenc v sodnih postopkih, če je to dovoljeno po zakonu, se znatno zmanjšuje potreba po obremenjujočih in dragih potovanjih ter se lahko olajšajo postopki. Na nacionalni ravni se že uporabljajo številne rešitve za uporabo videokonferenc, v akcijskem načrtu za e-pravosodje za obdobje 2019–2023⁶⁶ pa je kot prednostna naloga navedena tudi

⁶² Direktiva (EU) 2019/1151 omogoča in krepi uporabo digitalnih orodij in postopkov na enotnem trgu. Tako v celoti prek spleta omogoča ustanovitev družbe in registracijo podružnice ter predložitev dokumentov, ki se zahtevajo v poslovnih registrih. Direktiva določa nove funkcije sistema BRIS, vključno z novimi izmenjavami informacij med poslovnimi registri EU o (i) osebah, ki jim je prepovedano opravljati funkcijo direktorja, (ii) čezmejnih podružnicah in spremembah informacij o podjetju ter (iii) novih nizih podatkov o podjetju, ki so brezplačno na voljo prek iskalnega vmesnika na portalu e-pravosodje. Z Direktivo (EU) 2019/2121 se poleg tega krepi sistem BRIS z novo izmenjavo informacij med poslovnimi registri EU in novih javnih informacij o čezmejnih preoblikovanjih, združitvah in delitvah.

⁶³ Direktiva (EU) 2015/849 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2015 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja ali financiranje terorizma, spremembi Uredbe (EU) št. 648/2012 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive 2005/60/ES Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive Komisije 2006/70/ES (UL L 141, 5.6.2015, str. 73).

⁶⁴ Sklepi Sveta o evropskem identifikatorju sodne prakse (ECLI) in minimalnem nizu enotnih metapodatkov za sodno prakso (UL C 360, 24.10.2019, str. 1).

⁶⁵ Uredba (EU) 2018/1724 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 2. oktobra 2018 o vzpostavitvi enotnega digitalnega portala za zagotavljanje dostopa do informacij, do postopkov ter do storitev za pomoč in reševanje težav ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1024/2012 (UL L 295, 21.11.2018, str. 1).

⁶⁶ Akcijski načrt za e-pravosodje za obdobje 2019–2023 (UL C 96, 13.3.2019, str. 9).

uporaba videokonferenc v čezmejnih postopkih. Vendar bo to vključevalo razvoj nacionalnih sistemov v tesnem sodelovanju na ravni EU, da bi se zagotovili vzajemno zaupanje, interoperabilnost in varnost. Zato bi morale države članice redno izmenjevati informacije o tekočem delu na tem področju in dobrih praksah. Z uporabo videokonferenc se ne bi smele kršiti pravica do poštenega sojenja in pravice do obrambe, kot so pravica do udeležbe na glavni obravnavi, pravica do zaupne komunikacije z odvetnikom, pravica do postavljanja vprašanj pričam in pravica do izpodbijanja dokazov.

Predlagani ukrepi	Kdo jih izvaja?	Do kdaj?
Polno sodelovanje držav članic v sistemu za medsebojno povezovanje registrov insolventnosti, ki se zahteva z Uredbo (EU) 2015/848	države članice	30. junij 2021
Nadgradnja sistema BRIS, da bo podpiral nove funkcije, ki se zahtevajo z Direktivo (EU) 2019/1151	Komisija / države članice	prvi sklop sprememb: 1. avgust 2021 drugi sklop sprememb: 1. avgust 2023
Nadgradnja sistema BRIS, da bo podpiral nove funkcije, ki se zahtevajo z Direktivo (EU) 2019/2121	Komisija / države članice	31. januar 2023
Polno sodelovanje držav članic pri povezovanju zemljiških knjig	Komisija / države članice	2024
Spodbujanje držav članic, da razvijejo videokonferenčno opremo v skladu z nacionalnim pravom v tesnem medsebojnem sodelovanju in, kadar je mogoče, v zvezi s tem uporabijo financiranje EU	države članice	1. četrtoletje 2021 in pozneje

3.5 IT orodja za varno čezmejno sodelovanje v civilnih, gospodarskih in kazenskih zadevah

Opredelitev sistema e-CODEX kot zlatega standarda za varno digitalno komunikacijo v čezmejnih sodnih postopkih

e-CODEX je glavno orodje za vzpostavitev interoperabilnega, varnega in decentraliziranega komunikacijskega omrežja med nacionalnimi IT sistemi v čezmejnih civilnih in kazenskih postopkih⁶⁷. Gre za sveženj programske opreme, ki omogoča povezavo med nacionalnimi sistemi, pri čemer uporabnikom, kot so pravosodni organi, delavci v pravni stroki in javnost, omogoča hitro in varno pošiljanje in prejemanje dokumentov, pravnih obrazcev, dokazov in drugih informacij. e-CODEX se že uporablja v digitalnem sistemu za izmenjavo e-dokazov (eEDES) in v nekaterih pilotnih projektih⁶⁸. Prav tako naj bi na njem temeljil decentraliziran

⁶⁷ Sistem e-CODEX se razvija in vzdržuje s finančno podporo EU.

⁶⁸ Sistem e-EDES (za izmenjavo evropskih preiskovalnih nalogov in zaprosil za medsebojno pravno pomoč v kazenskih postopkih); prostovoljna digitalna izmenjava zahtevkov v okviru evropskega plačilnega naloga in postopka v sporih majhne vrednosti; iSupport (sistem elektronskega vodenja zadev in varen komunikacijski sistem za čezmejno izterjavo preživninskih obveznosti).

IT sistem, ki bo vzpostavljen v okviru novih uredb o vročanju pisanj in pridobivanju dokazov.

e-CODEX trenutno upravlja vodi konzorcij držav članic in drugih organizacij⁶⁹. Da bi se zagotovila njegova dolgoročna vzdržnost, je Komisija sprejela predlog⁷⁰, da se njegov nadaljnji razvoj in vzdrževanje zaupata Agenciji EU za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (eu-LISA)⁷¹. Za predvideni prevzem upravljanja sistema e-CODEX-a s strani agencije eu-LISA 1. julija 2023 je pomembno, da bo zadevna zakonodaja že v veljavi, zato bo Komisija tesno sodelovala s sozakonodajalcema, da bi sprejeli nadaljnje ukrepe na podlagi njenega predloga. Poleg tega bo prihodnja strategija EU za kibernetско varnost zagotovila medsektorski okvir, ki ga bodo spremljali zakonodajni predlogi za nadaljnjo krepitev varnosti omrežij in informacijskih sistemov.

Razširitev področja uporabe digitalnega sistema za izmenjavo e-dokazov (eEDES)

Digitalni sistem za izmenjavo e-dokazov (eEDES) je IT orodje, s katerim lahko organi držav članic varno izmenjujejo evropske preiskovalne naloge, zaprosila za medsebojno pravno pomoč in povezane dokaze v digitalni obliki. Organi trenutno pošiljajo zaprosila in prejemajo dokaze po (počasnih) poštnih ali elektronskih poteh, ki ne zagotavljajo vedno potrebne stopnje varnosti. Države članice so ob upoštevanju tega in zaradi vse večje potrebe po hitri pridobitvi e-dokazov v čezmejnih kazenskih preiskavah pozvale k vzpostavitvi varne platforme⁷². Sistem eEDES naj bi neposredno izboljšal učinkovitost in hitrost obstoječih postopkov sodelovanja, hkrati pa zagotavljal varnost izmenjav ter omogočal preverjanje pristnosti in celovitosti poslanih dokumentov. Prav tako je zasnovan tako, da je interoperabilen z nacionalnimi sistemi za vodenje zadev. Da bi sistem eEDES ustvaril resnično dodano vrednost EU, bi se morale vanj hitro povezati vse države članice.

Sistem eEDES bi bilo treba nadalje razviti. Zlasti bi ga bilo treba razširiti, da bi omogočal varno komunikacijo med pristojnimi organi in zadevnimi ponudniki storitev v okviru nove uredbe o e-dokazih⁷³, ko bo sprejeta, ter med organi držav članic in zadevnimi agencijami na področju pravosodja in notranjih zadev. V prihodnosti bi se lahko tehnični elementi, razviti za sistem eEDES, nadgradili kot orodja za nadaljnjo uporabo za digitalizacijo čezmejnih civilno-, gospodarsko- in kazensko-pravnih aktov EU. V zvezi s tem bo prihodnje področje

⁶⁹ Avstrija, Belgija, Češka, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Jersey, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Španija, Turčija in Združeno kraljestvo; Svet odvetniških združenj Evrope in Svet notariatov Evropske unije.

⁷⁰ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o računalniškem sistemu za komunikacijo v čezmejnih civilnih in kazenskih postopkih (sistem e-CODEX) ter o spremembi Uredbe (EU) 2018/1726 (COM(2020) 712).

⁷¹ Uredba (EU) 2018/1726 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. novembra 2018 o Agenciji Evropske unije za operativno upravljanje obsežnih informacijskih sistemov s področja svobode, varnosti in pravice (eu-LISA), o spremembi Uredbe (ES) št. 1987/2006 in Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1077/2011 (UL L 295, 21.11.2018, str. 99).

⁷² Sklepi Sveta z dne 9. junija 2016 o izboljšanju kazenskega pravosodja v kibernetnem prostoru; <https://www.consilium.europa.eu/media/24300/cyberspace-en.pdf>.

⁷³ Evropska komisija je predlagala uredbo o e-dokazih aprila 2018 (COM(2018) 225 final – 2018/0108 (COD)). Svet je splošni pristop glede uredbe dosegel na zasedanju Sveta PNZ 7. decembra 2018. Predlog uredbe je vključen na seznam prednostnih predlogov v obravnavi iz delovnega programa Komisije za leto 2021.

uporabe sistema eEDES določeno v zakonodajnem predlogu o digitalizaciji postopkov pravosodnega sodelovanja.

Predlagan ukrep	Kdo ga izvaja?	Do kdaj?
Podpora državam članicam z razvojem in razširitvijo skupnih orodij za digitalizacijo čezmejnega sodelovanja v civilnih, gospodarskih in kazenskih zadevah (na podlagi dela v zvezi s sistemom eEDES)	Komisija	2024

3.6 Digitalizacija kazenskega pravosodja

Posodobitev digitalnih orodij za pravosodno sodelovanje in izmenjavo informacij v kazenskih preiskavah in postopkih po vsej EU je glede na razvijajoče se varnostne grožnje in hitrost tehnoloških sprememb ključnega pomena. Agencije in organi na področju pravosodja in notranjih zadev, kot so EJT, Eurojust in Europol, morajo biti ustrezno opremljeni za izpolnjevanje svojih nalog, medsebojno sodelovanje in sodelovanje z organi držav članic ter zagotavljanje usklajenosti na področju kazenskih zadev.

Na področju kazenskega prava so bili kot najnujnejši opredeljeni naslednji ukrepi:

- obstaja splošno soglasje⁷⁴, da je treba posodobiti **Eurojustov sistem za vodenje zadev (CMS)**. Za to bo potrebna finančna podpora. Komisija si bo prizadevala za podporo Eurojustu pri tem delu tudi v okviru programa za digitalno Evropo⁷⁵;
- **povezave „zadetek/ni zadetka“**⁷⁶ med sistemi Eurojusta, Europa in EJT za vodenje zadev bodo zagotavljale, da bodo te organizacije v skladu s svojimi pooblastili ves čas seznanjene z morebitnimi povezavami med preiskavami ali pregoni, s katerimi se ukvarjajo. Te medsebojne povezave, na podlagi katerih bodo lahko te organizacije videle, ali obstaja „zadetek“ med informacijami, ki jih imajo same, in informacijami drugih agencij in organov EU, so že predvidene v večini zadevnih pravnih aktov o ustanovitvi teh organizacij – zdaj je ključno zagotoviti, da bodo te medsebojne povezave delovale tako, kot je predvideno z zakonodajo. Poleg tega za zdaj ni nobenih določb o povezavah „zadetek/ni zadetka“ med EJT in Europolom. Pravni okvir Europa bi bilo zato treba ustrezno spremeniti. Komisija bo to obravnavala v okviru svojega predloga za okrepitev pristojnosti Europa, ki bo predstavljen decembra 2020.

⁷⁴ Komisija je na podlagi razprav o pojmu „digitalno kazensko pravosodje“ na zasedanju Sveta PNZ decembra 2018 v tesnem sodelovanju z Eurojustom začela pripravljati študijo. V njenem poznejšem poročilu (z dne 14. septembra 2020) so celovito predstavljeni izzivi, zlasti v zvezi s kazenskimi pravosodnimi sistemi. Komisija v skladu s sklepi predlaga konkretne ukrepe, ki so predstavljeni v nadaljevanju.

⁷⁵ COM(2018) 434 final.

⁷⁶ „Zadetek/ni zadetka“ je pristop minimalnega obsega podatkov, v skladu s katerim se razkrijejo omejene informacije in osebni podatki. Stranki, ki je podala zahtevo, omogoča preverjanje, ali ustrezne informacije o fizični osebi, drugem subjektu ali zadevi obstajajo v IT sistemih druge stranke, ne da bi ji morala ta razkriti podrobnosti, ki presegajo odgovor „da, podatki se ujemajo,“ ali „ne, v naših evidencah ni ujemanja“.

Sklep Sveta o izmenjavi informacij in sodelovanju na področju **terorističnih kaznivih dejanj**⁷⁷ in **protiteroristično evidenco Eurojusta** je treba izboljšati. Sklep Sveta je eden od redkih instrumentov, s katerimi se od držav članic zahteva, naj informacije o svojih protiterorističnih zadevah izmenjajo z Europolom in Eurojustom, kot tak pa je podlaga za delo navedenih agencij pri pomoči državam članicam v boju proti terorizmu. Da bi se koristi še povečale, se morajo vsi akterji dogovoriti o tem, kakšne informacije je treba zagotoviti in v kateri fazi postopka. Hkrati je treba v skladu z direktivo o kazenskem pregonu⁷⁸ zagotoviti varstvo in varnost podatkov, protiteroristična evidenca Eurojusta pa mora biti varno vključena v njen pravni in tehnični okvir. Komisija bo v ta namen predstavila zakonodajni predlog o izmenjavah glede digitalnih čezmejnih terorističnih zadev ter opredelila morebitne nadaljnje izboljšave Eurojustovega okvira za obdelavo podatkov.

Oblikovanje skupnih preiskovalnih skupin je bilo prepoznano kot eden najučinkovitejših ukrepov pri izvajanju čezmejnih preiskav. Skupne raziskovalne skupine združujejo preiskovalce in tožilce iz držav članic in tretjih držav, po potrebi s podporo Europa in Eurojusta. Njihovo učinkovitost bi lahko še izboljšalo IT okolje, posebej prilagojeno njihovim potrebam. To bi olajšalo in pospešilo sodelovanje, saj bi omogočilo učinkovitejšo vzpostavitev in delo skupnih preiskovalnih skupin, na primer s komunikacijskimi orodji ter orodji za shranjevanje in izmenjavo dokumentov/dokazov. Komisija namerava predstaviti zakonodajni predlog uredbe o **platformi za sodelovanje skupnih preiskovalnih skupin**.

Da bi se zagotovila **izmenjava obsežnih spisov**, bi bilo treba prilagoditi tudi čezmejno digitalno izmenjavo.

Delavcem v pravosodju bi bilo treba omogočiti **identifikacijo in povezovanje zadev**. Organom kazenskega pregona in pravosodnim organom je treba omogočiti, da ugotovijo, ali v zvezi z zadevnim posameznikom že poteka preiskava ali kazenski pregon v drugi državi članici. Kar zadeva izmenjavo obsežnih spisov (glej zgoraj), so bile centralizirane in decentralizirane možnosti za obravnavanje tega vprašanja predlagane v študiji o čezmejnem digitalnem kazenskem pravosodju, pri čemer se je izhajalo iz delnih rešitev, ki so že na voljo. Vsako ukrepanje v zvezi s tem je treba izvajati popolnoma v skladu z veljavnimi pravili o varstvu osebnih podatkov.

Predlagan ukrep	Kdo ga izvaja?	Do kdaj?
Vzpostavitev novega sistema vodenja zadev za Eurojust v okviru programa za digitalno Evropo	Komisija / Eurojust	od 1. četrtnetja leta 2021 dalje
Vzpostavitev strokovne projektne skupine, ki združuje Komisijo ter akterje s področja pravosodja in notranjih zadev, za podporo izvajanju mehanizmov „zadevek/ni zadetka“ med zadevnimi agencijami	Komisija, Eurojust, Europol, EJT, OLAF	1. četrtnetje 2021
Vključitev določbe o povezovanju „zadevek/ni zadetka“ med EJT in Europolom v pravni okvir	Komisija	4. četrtnetje 2020

⁷⁷ Sklep Sveta 2005/671/PNZ z dne 20. septembra 2005 o izmenjavi informacij in sodelovanju na področju terorističnih kaznivih dejanj (UL L 253, 29.9.2005, str. 22).

⁷⁸ Direktiva (EU) 2016/680 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, ki jih pristojni organi obdelujejo za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj ali izvrševanja kazenskih sankcij, in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Okvirnega sklepa Sveta 2008/977/PNZ (UL L 119, 4.5.2016, str. 89).

Europol (še ni potrjeno)		
Zakonodajni predlog o izmenjavah digitalnih zadev čezmejnega terorizma (glej delovni program Komisije za leto 2021)	Komisija	4. četrtoletje 2021
Zakonodajni predlog uredbe o platformi za sodelovanje skupnih preiskovalnih skupin (glej delovni program Komisije za leto 2021)	Komisija	4. četrtoletje 2021
Načrt za izmenjavo obsežnih spisov in vzpostavitev mehanizma za preverjanje čezmejnih pravosodnih zadev	Komisija	2021

3.7 Prostor Moje e-pravosodje

V več državah članicah imajo posamezniki že elektronski dostop do različnih storitev, ki jih ponujata pravosodna in javna uprava, na primer zagotavljanje overjenih kopij (potrdilo o nekaznovanosti, ki se uporablja za prijavo na delovno mesto, potrdilo o zakonskem stanu, rojstni list ali oporoka).

Take storitve prihranijo čas, do njih je mogoče dostopati od koder koli⁷⁹, na voljo pa so celo v zahtevnih razmerah, kot je pandemija zaradi COVID-19. Vendar posamezniki in podjetja pogosto sploh ne vedo zanje. Čeprav morajo organi javnega sektorja zagotoviti, da so njihova spletišča in vsebina dostopni invalidom, se številni invalidi v resnici še vedno srečujejo z ovirami pri njihovi uporabi. Komisija zato meni, da bi bilo treba vzpostaviti prostor „Moje e-pravosodje“ kot vstopno točko s povezavami do razpoložljivih nacionalnih storitev. Ta prostor bi moral biti del portala e-pravosodje, upravljati pa bi ga bilo treba v tesnem sodelovanju z vsemi državami članicami. Orodje bi se uporabljalo le za sodna pisanja, v katere lahko vpogleda in/ali jih pridobi oseba ali njen pravni zastopnik. Ta prostor ne bi smel zagotavljati dostopa do vseh sodnih pisanj v zvezi z določeno osebo, zlasti v zvezi z osebami, ki so udeležene v kazenskih postopkih, v katerih je treba zagotoviti ravnovesje med zaupnostjo preiskave, pravico osumljenca/obdolženca do informacij in pravico žrtve do informacij in zaščite ter v katerih veljajo posebne določbe na podlagi prava EU⁸⁰.

Za začetek bi lahko bila na portalu e-pravosodje objavljena izčrpna zbirka povezav, da bi se olajšal dostop do razpoložljivih nacionalnih elektronskih storitev, ki jih zagotavljajo sodstvo in zadevne javne uprave. Nato bi se lahko razmislilo o tesnejši povezavi orodja z nacionalnimi sistemi, tako da bi lahko posamezniki in podjetja dokumente zahtevali in jih prejeli neposredno od portala e-pravosodje. To bi zagotavljalo enotno uporabniško izkušnjo v vseh uradnih jezikih EU, medtem ko so nacionalni sistemi pogosto omejeni na nacionalni(-e) jezik(-e). Cilj ne bi bil nadomestiti obstoječih ali prihodnjih nacionalnih sistemov.

⁷⁹ Ob upoštevanju ustrezne ravni zaščite, na primer uporabe elektronske identifikacije in dovoljenja.

⁸⁰ Direktiva 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (UL L 142, 1.6.2012, str. 1); Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ (UL L 315, 14.11.2012, str. 57).

„Prostor Moje e-pravosodje“ bi moral tudi olajšati dostop do pravnega varstva v čezmejnih postopkih EU, zlasti v zvezi z evropskim postopkom v sporih majhne vrednosti⁸¹ in evropskimi plačilnimi nalogi⁸². V tem kontekstu bi posameznikom, podjetjem in njihovim pravnim zastopnikom zagotavljal dostopovno točko na ravni EU, kjer bi lahko elektronsko vlagali zahteve in nemoteno komunicirali z nacionalnimi pristojnimi organi. To bi lahko pomagalo odpraviti praktične ovire za uporabniku prijazen sistem in hitro uporabo ustreznih instrumentov; trenutno se zahtevki običajno pošiljajo po pošti, kar prinaša tveganja in s tem povezane zamude.

Predlagan ukrep	Kdo ga izvaja?	Do kdaj?
Na portalu e-pravosodje vzpostavitev zbirke povezav do nacionalnih elektronskih storitev, ki jih zagotavljata pravosodna in javna uprava	Komisija / države članice	2023
Zagotovitev dostopovne točke na ravni EU, ki bo posameznikom in podjetjem omogočala vlaganje zahtevkov v evropskem postopku v sporih majhne vrednosti in evropskih plačilnih nalogov ter elektronsko komunikacijo s pristojnimi nacionalnimi organi	Komisija / države članice	2024

3.8 Orodja za sodelovanje, usklajevanje in spremljanje

Stanje na področju digitalizacije pravosodnih sistemov se že redno upošteva v različnih okvirih za spremljanje, kot so pregled stanja na področju pravosodja v EU, poročilo o stanju pravne države in evropski semester. Ker se bodo različna IT orodja razvijala še naprej, bo pomembno zagotoviti tudi skladnost med različnimi instrumenti ter spodbujati tesno sodelovanje z državami članicami EU in agencijami s področja pravosodja in notranjih zadev EU kot tudi nadaljnje usklajevanje med državami članicami. Komisija bo zato še naprej spremljala razvoj na področju digitalizacije pravosodnih sistemov, spodbujala sodelovanje v okviru novih pobud in zagotavljala redne preglede stanja.

Pregled stanja na področju pravosodja v EU

Pregled stanja na področju pravosodja v EU že zagotavlja primerljive podatke o različnih vidikih digitalizacije nacionalnih pravosodnih sistemov, kot sta razpoložljivost in uporaba IKT. Komisija namerava od leta 2021 vključiti še več podatkov o digitalizaciji v državah članicah. To bi moralo omogočiti natančnejše spremljanje področij napredka in izzivov.

Deljenje informacij o nacionalnih pobudah za digitalizacijo

Komisija bo državam članicam predstavila predloge za oblikovanje posebnega razdelka na portalu e-pravosodje, namenjenega nacionalnim pobudam za digitalizacijo pravosodja. To bo zagotavljalo celovit pregled nad projekti, s čimer se bo spodbujalo zblíževanje.

Ministrski forum o digitalnem pravosodju in redni pregledi stanja

⁸¹ Uredba (ES) št. 861/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o uvedbi evropskega postopka v sporih majhne vrednosti (UL L 199, 31.7.2007, str. 1).

⁸² Uredba (ES) št. 1896/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o uvedbi postopka za evropski plačilni nalog (UL L 399, 30.12.2006, str. 1).

Digitalni prehod poteka in vključuje sodelovanje s partnerji na nacionalni ravni in ravni EU. Usklajen pristop za podporo digitalizaciji in nadaljnje sodelovanje z vsemi partnerji sta ključnega pomena, potreben pa je tudi močan politični zagon.

Da bi se zagon ohranil, bo Komisija leta 2021 organizirala spletni ministrski forum o digitalnem pravosodju z udeležbo na visoki ravni, ki jo bodo zagotavljali institucije EU in ključni deležniki. Dolgoročneje bo razmislila o nadaljnjih oblikah sodelovanja in usklajevanja na področju digitalizacije pravosodja, saj morajo biti rešitve uporabne v praksi za vse, ki jih to zadeva. Nacionalna vprašanja in vprašanja EU, ki zahtevajo usklajevanje, vključujejo stalen razvoj, načrtovane dejavnosti, priložnosti za financiranje na nacionalni ravni in ravni EU ter predvidevanje prihodnjih tehnologij. Redna komunikacija bo spodbujala razumevanje in izmenjavo dobrih praks, prav tako pa bo omogočala spremljanje sprejetih ukrepov, vključno s tistimi, ki so predlagani v tem sporočilu.

Predlagani ukrepi	Kdo jih izvaja?	Do kdaj?
Okrepitev spremljanja napredka na področju digitalizacije na nacionalni ravni s pregledom stanja na področju pravosodja v EU	Komisija	2021 in pozneje
Zbiranje informacij na portalu e-pravosodje o nacionalnih pobudah za digitalizacijo pravosodja	Komisija / države članice	1. četrtnetletje 2021 in pozneje
Organizacija ministrskega foruma o digitalnem pravosodju	Komisija, države članice, deležniki	2021
Redni pregledi napredka na področju digitalizacije pravosodja	Komisija, države članice, deležniki	od leta 2021

3.9 Digitalizacija pravosodja – pripravljeno na prihodnost

Digitalna tehnologija se nenehno razvija. Ves čas nastajajo novi pristopi in rešitve za upravljanje, varovanje in izmenjavo informacij. Ta razvoj vpliva tudi na digitalizacijo pravosodja. Brez jasnega in posodobljenega pregleda nad smerjo naložb v sisteme digitalnega pravosodja so te lahko neučinkovite ter ne zagotavljajo najboljšega razmerja med kakovostjo in ceno. Poleg tega pojav nove tehnologije prinaša pomeni, da je treba ves čas ocenjevati njene posledice, zlasti za temeljne pravice in varstvo podatkov, kot dokazuje razvoj na področju umetne inteligence.

Vsak, ki se ukvarja z digitalizacijo pravosodja, mora ves čas slediti razvoju. Vsi akterji bi morali imeti dostop do informacij, ki se redno posodablja, da bi jih lahko ocenili s pravnega, tehničnega in proračunskega vidika, preden bi se odločili za naložbe in zaščitne ukrepe. Poleg tega se lahko znatna raziskovalna zmogljivost na ravni držav članic in EU uporabi za preučevanje vidikov tehnologije, ki so pomembni za družbo nasploh, a so premalo razviti, ker so poslovno manj zanimivi.

Za zagotovitev, da so vsi vidiki digitalizacije pravosodja deležni pozornosti, ki si jo zaslužijo, bi lahko bile tekoče raziskave in dejavnosti predvidevanja, ki jih izvajajo različni subjekti, na primer Skupno raziskovalno središče Komisije, bolj usmerjene in bolj usklajene. Sinergije bi bilo treba iskati z delom na področju inovacij in predvidevanja v okviru inovacijskega vozlišča EU za notranjo varnost, ki se trenutno vzpostavlja.

Poleg tega je tako kot pri številnih drugih politikah sodelovanje potrebno ne le na evropski ravni, temveč tudi z našimi partnerji na mednarodni ravni, da bi digitalizacijo čim boljše

izkoristili za varnejše in učinkovitejše pravosodje. Prednosti digitalizacije izkoriščajo tudi storilci kaznivih dejanj, bodisi s spletnimi kaznivimi dejanji bodisi z uporabo digitalnih orodij za kriminalne dejavnosti. Hitro so zgrabili nove priložnosti, ki jih ustvarja kriza zaradi COVID-19. Zato je poglavitno, da so pravosodni organi in organi kazenskega pregona na evropski ravni ter v okviru mednarodnega sodelovanja opremljeni z ustreznimi orodji za dostop do pomembnih elektronskih dokazov, potrebnih za učinkovito preiskovanje in pregon takih kaznivih dejanj. Sveženj o e-dokazih⁸³ bo nacionalnim organom kazenskega pregona in pravosodnim organom zagotavljal evropske naloge za predložitev dokazov in evropske naloge za zavarovanje dokazov, da bodo za kazenske preiskave pridobili digitalne dokaze od ponudnikov storitev ne glede na kraj sedeža ponudnika ali hrambe informacij. Pomembno je, da so zakonodajalca hitro sprejmeta predloge Komisije. Poleg tega je treba dokončati pogajanja, ki potekajo z našimi mednarodnimi partnerji – z ZDA in v okviru pogajanj o drugem dodatnem protokolu h Konvenciji Sveta Evrope o kibernetiski kriminaliteti iz Budimpešte.

Predlagan ukrep	Kdo ga izvaja?	Do kdaj?
Razvoj programa za spremljanje, analizo in predvidevanje digitalne tehnologije, pomembne za pravosodje, s Skupnim raziskovalnim središčem	Komisija / države članice	2. četrtoletje 2021
Vzpostavitev mehanizma za redno poročanje, analizo, povratne informacije in izmenjavo dobrih praks v zvezi z informacijsko tehnologijo, pomembno za pravosodje, na portalu e-pravosodje	Komisija / države članice	2. četrtoletje 2021

4. ZAKLJUČKI

Čeprav so prizadevanja v EU že obrodila sadove, pa podatki kažejo, da je potrebna korenita sprememba, da bi izkoristili celoten potencial sodobnih digitalnih orodij ob polnem spoštovanju temeljnih pravic.

Kriza zaradi COVID-19 je razkrila izzive in tveganja v zvezi z učinkovitim delovanjem pravosodnih sistemov v izjemnih okoliščinah ter poudarila potrebo po krepitvi odpornosti pravosodnega sistema v vsej EU. Po drugi strani pa je povzročila tudi pomemben premik k uporabi digitalnih tehnologij v naših družbah. Na podlagi tega premika je pomembno dati nov zagon oblikovanju vsesplošnega pristopa k digitalizaciji pravosodja v EU, tako da se izkoristijo vse priložnosti in hkrati zagotovijo ustrezni zaščitni ukrepi.

⁸³ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem nalogu za predložitev in evropskem nalogu za zavarovanje elektronskih dokazov v kazenskih zadevah, COM(2018) 225 final – 2018/0108(COD); Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi harmoniziranih pravil o imenovanju pravnih zastopnikov za namene zbiranja dokazov v kazenskih postopkih, COM(2018) 226 final – 2018/0107(COD).